

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Тотка Монова – ФЖМК, СУ „Св. Климент Охридски“
за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“
в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата
научна област 3 – Социални, стопански и правни науки
с дисертационен труд на тема:
**„Комуникационни предизвикателства и медийни рефлексии на официалните
европейски публични политики в съвременната дигитална среда“**

Представен от **Диляна Валериева Дойчинова** – редовен докторант в катедра
„Социология“

Научен ръководител: **проф. д-р Добринка Пейчева**

I. Представяне на докторанта въз основа на подадената документация. Технически параметри на дисертационния труд.

Представените материали доказват, че докторантката Диляна Дойчинова отговаря на всички процедурни изисквания за провеждане на официална защита и са спазени всички законови изисквания за участието ми като рецензент в Научно жури за защита на дисертационния труд.

Представеният на вниманието ни дисертационен труд е в обем от **204 страници**, от тях основният текст е 194 страници и 10 страници приложения. Текстът е структуриран в увод, три глави с общо 8 параграфа, заключение, библиография, две приложения. Изследванията са отлично визуализирани с 32 цветни фигури и диаграми. Приложение 1 съдържа 47 изследвани нормативни документи; Приложение 2 представя

списък, съдържащ 184 комуникационни единици, пряко свързани с европейската тематика.

Докторантката основава дисертационния си труд на редица научни текстове и отделни публикации, като библиографията включва **169 заглавия**, от които 93 на български, 62 на английски, 11 на руски и 3 на немски език. Прави впечатление, че Диляна Дойчинова свободно си служи с изследвания и теоретични разработки в областта на социологията, публичната комуникация, правни и нормативни документи и уредби, теорията на масовата комуникация, новите медии.

Без съмнение двете отлично проведени изследвания, представени в количествени и качествени параметри, показват едно високо ниво на научна компетентност на автора.

Като цяло техническото изпълнение на дисертационния труд и на автореферата със задължителните входни елементи, научнометодичен апарат, цялостно оформление на текста и дизайн е на много добро ниво.

II. Оценка на качествата на дисертационния текст

Актуалност и значимост на разработвания проблем

Представеният на вниманието ни дисертационен труд представлява **респектираща разработка, изключително актуална по своя характер**. Красноречивото потвърждение за актуалността на предложения текст, според мен, точно е очертано от самата докторантка при формулирането на първите два извода от направеното изследване „Експертна оценка“ в трета глава, а именно, че „има още много какво да се желае от популяризирането и отразяването на европейските политики в България“, както и фактът, че „европейската тема е доста посредствено представена в повечето български медии“ (стр.150).

Свидетели сме на невероятна динамика на медийната система в глобален и локален план, все по-трудни за наблюдаване и анализиране стават непрестанните трансформации на медии, медийно съдържание, рецепция и аудитории в цифрова среда. В този контекст на вниманието ни е предложен наистина актуален научен труд, много богат на информация, представящ интересни ракурси и даващ една добра база за надграждане в евентуални бъдещи изследвания по темата.

Самото формулиране на темата още в заглавието на труда и прецизното очертаване на изследователското поле сами по себе си дават основание да посочим и

първия от приносите на дисертацията – подобно респектиращо като емпиричен материал изследване у нас се прави за първи път.

Аналитична характеристика на съдържанието. Цел, обект, предмет, задачи и методология на изследването

Без съмнение предложеният текст дава една добра теоретична и методологична основа за предефиниране на такива ключови понятия като европейски публични политики, социално-комуникативни практики, медийна система и медийна среда, преформулиране на медийни стандарти, конвергенция на аудиовизуалните медийни услуги, трансформация на класическата медийна аудитория от пасивна в активна с всички произтичащи от това плюсове и минуси. Проучването и анализирането на тези, по същество радикално нови комуникационни феномени, според мен, представляват **същинският обект на изследване** в дисертационния труд на Диляна Дойчинова.

На вниманието ни е представен **богат емпиричен материал**, позволяващ на докторантката убедено да формулира изводи, да прави обобщения и прогнози. Амбициозната **основна цел** на дисертационния труд да разкрие “ролята на европейските публични политики в кохезията на страните членки, както и за устойчивостта и за ефективността на социално-комуникативната дейност между хората, институциите и обществата като цяло” се разгръща в хода на изложението чрез представянето на **шест изследователски задачи**, сред които като особено важна бих открила четвъртата задача: „Разкриване на създадената представа за европейските комуникационни политики в българското публично пространство и на тяхната роля за управление на перманентните интеграционните процеси в европейски план (експертна оценка, вторичен анализ на данни)“. Още тук бих искала да отбележа, че **дисертационният труд постига основната цел и научните задачи**, които постулира в уводната част.

Обектът и предметът на изследователския интерес са коректно дефинирани и, както вече отбелязах, в своя изчистен вид присъстват и в самото заглавие на труда.

Обект на дисертационния труд са „съвременните европейски публични политики и практики и медийните им рефлексии“. **Предмет** на дисертацията са „взаимовръзките и взаимовлиянията, които съществуват между европейските публични политики и тяхното отразяване в различните социални сфери – икономика, образование, политика, медии и пр“. (стр. 8) На тази основа докторантката формулира следната **изходна теза**:

„управлението на европейските публични политики продължава да бъде предизвикателство, дори за хората работещи в сферата на публичните комуникации; необходимо е провеждането на осъзната и целенасочена комуникация, отговаряща на съвременните изисквания и дигитална среда за по-висока социално-комуникативна ефективност на европейските структури“.

Методиката на изследването е *интердисциплинарна* – основно е базирана върху класическия контент анализ, работа с документи, анализ на статистически данни, сравнителен анализ, експертни отворени дълбочинни интервюта. За методологическа основа на научния труд са предпочетени теоретичните концепции на Габриел Тард, като според Диляна Дойчинова „изведените от Тард елементи на публичната социално-комуникативната дейност, са валидни и днес в дигиталния развой на човечеството“. Вzeti са пред вид и разработките на редица други автори. Намирам за релевантен подходът на докторантката да оформи структурно текста си така, че да бъдат обединени два подхода: теоретико-методологичен и емпиричен на базата на историческото и социологическото познание, като всеки от тях води до постигането на конкретни научни резултати. Важно е да се отбележи, че докторантката прави научно обосновани и аргументирани логически връзки между класически автори и съвременни изследователи в областта на социологията и модерни комуникационни науки, модели и практики. Представеният аналитичен обзор, съпътстващ авторското изследване в хода на изложението и на трите глави, на автори и текстове, на тези, нормативни уредби и закони, свързани с регулацията на съвременните медии, на медийната среда у нас и на сложните и динамични процеси, свързани с преструктурирането на нагласите на реципиентите, **показват високо ниво на научна компетентност на автора.**

В **първа глава** стегнато, в ретроспективен и хронологичен план са представени проекти на учени и политици за обединена Европа, като се прави извода, че „макар и с известни различия, всъщност потвърждават обвързването на успешното развитие на идеите и обществата с елементите на публичната сфера на Габриел Тард“ (с.37-38), а успехът за обединяване е „резултат на успешна социалнокомуникационна дейност, която от своя страна, според терминологията на Тард, поставя конверсейшъните от публичната сфера (дискусиите, преговорите, стигането до консенсус, мира, разбирателството, убеждаването, реципрочността, справедливостта и пр.) и пр. в основата на приемането, респективно на успеха“.

Във **втора глава** е направен „хронологичен преглед на основните технологични открития, свързани със средствата за масовата комуникация и основните взаимовръзки между тях“, като се „изяснява тезата за ключовата роля, която те играят в социално-комуникативния процес и в развитието на техниките за убеждаващо въздействие през XIX и XX век“. Приемам напълно изведеното тук за целите на дисертацията от Диляна Дойчинова **авторско определение**: „Публичната комуникация е информационно взаимодействие между социални субекти (пряко и косвено, еднопосочно и многопосочно, с пряка и обратна връзка), чрез социално утвърдени форми и средства“. Тук са представени и основните общоевропейски документи, действащи и на територията на Република България.

Трета глава на дисертацията е изцяло емпирико-аналитична, от която, според мен, се извеждат основните приноси на труда. Тя включва **две авторски социологически изследвания**. Първото от тях – „Експертна оценка“ представя мнението на високо квалифицирани експерти - специалисти от областта на комуникациите, информационни технологии и експерти по ПР, медии и комуникации. За целта докторантката е направила **15 стандартизирани експертни интервюта** с отворени отговори.

С **висока приносна практико-приложна стойност** е проведеното контент-аналитично изследване с представителен характер в периода от 1 ноември 2019 г. до 28 февруари 2020 г. Анализът обхваща **8 български медии** чрез специално създаден за целта **авторски контент-аналитичен инструмент – Кодбук** и принадлежащи към него кодбучни регистрационни листове и класификатори. Изследвани са **2 579 комуникационни единици**. Приемам изцяло направения от Диляна Дойчинова извод, че „дисертацията поставя началото на една нова научна практика - публичните комуникации да бъдат обект на изследвания и научен анализ, който да разкрива не само тяхното състояние и съответствие със световните и европейските развития, но и да подпомага развитието и управлението на комуникационните процеси, включително с предлагане на правила и инициативи“.

Обобщение:

- Дисертационният труд по един убедителен начин **постига основната цел** и научните задачи, които си поставя.
- Изложението на текста е добре структурирано, то следва логиката на творческата задача, която Диляна Дойчинова си поставя, като акуратно

изпълнява стандартните изисквания, необходими за представянето на едно научно-теоретично изследване. Търси се и е постигнат много добър баланс между научно-аналитичен обзор в първа глава, с релевантно очертаната теоретична рамка и обосновка във втора глава, върху която са изградени двете представителни авторски изследвания, представени в трета глава, от които, според мен, се извеждат основните приноси на дисертационния труд.

- Прилагането на контент анализа в пълния му вид, т.е. при равнопоставено анализиране на регистрираните количествени данни и качествените показатели, води до структурирането на **изключително богата емпирична информация**. Това от своя страна се превръща в отправна точка за извеждането на интересни тези, които тепърва ще стават повод за тяхното представяне и обсъждане на академични, институционални или медийни форуми.
- Мащабът на събраните, обработени и анализирани емпирични данни, както и начинът на тяхното адекватно графично представяне, доказват, че **докторантката притежава изградени умения на изследовател**. Малко докторанти успяват да преценят колко и какъв по обем емпиричен материал е необходим, за да сме сигурни, че след анализирането му, изводите които следват от това, биха били научно представителни. **В този смисъл Дилиана Дойчинова се е справила отлично.**
- Представените **дескриптивно-аналитични** обзори в първа и втора глава и двете репрезентативни авторски изследвания в трета глава **показват високо ниво на научна компетентност**.
- Проведеното от Дилиана Дойчинова научно изследване, структурирането, типологизирането и анализирането на огромен корпус от емпирични данни, доказват заявената в уводната част основна изследователска теза.

III. Приноси на дисертационния труд

Докторантката е заявила и формулирала в своя автореферат **7 научни приноса**. Като приемам по същество така представените приноси и като имам пред вид приносните моменти, които вече отбелязах в хода на моята рецензия, бих акцентирала по-специално на следното:

- Дилиана Дойчинова е **провела емпирично изследване**, което за първи път у нас сериозно и аргументирано представя за научно обсъждане и анализ сложния

въпрос за отношенията между европейските публични практики и тяхната медийна рефлексия в дигитална среда.

- Предложена е **осем компонентна стратегия** за повишаване на информативността на европейските граждани, съобразена с новите комуникационни форми за активно участие на аудиторията в процесите.

IV. Оценка на автореферата

Авторефератът е с обем **54 страници** и е изготвен по приетия научен стандарт. Структурата му следва хронологично съдържанието на дисертацията.

Авторефератът отразява вярно и пълно съдържанието на оригиналния труд и дава обективна представа за целта, задачите, етапите и резултатите на проведеното изследване.

V. Препоръки

Препоръчвам дисертационният труд да бъде издаден и да стане основа за бъдещи научни проекти, надграждащи темата на изследванията в настоящия текст.

VI. Публикации по темата

Диляна Дойчинова е представила списък с **3 публикации** и **2 доклада**, представени на международни конференции, пряко свързани с темата на дисертационния труд. С тези публикации тя покрива националните минимални изисквания за успешна публична защита на дисертационния труд.

VII. Заключение

Като имам предвид научноизследователските качества на предложения дисертационен труд – високата научната компетентност на дисертантката, отличното познаване на изследвания проблем, изградените в хода на обучението като редовен докторант умения на изследовател – декларирам, че ще гласувам с „Да“ и убедено предлагам на уважаемото научно жури **да присъди на Диляна Валериева Дойчинова образователната и научна степен „Доктор“ за представената дисертация на тема: „Комуникационни предизвикателства и**

**медийни рефлексии на официалните европейски публични политики в
съвременната дигитална среда”.**

София, 22 февруари 2021 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/проф. д-р Тотка Монова/